

Posudek oponenta/školitele diplomové práce

Jméno studenta: Dominika Špičáková
 Název práce: Teorie multikulturalismu: Pro a proti
 Jméno vedoucího práce: Jiří Chotaš
 Jméno oponenta: Ondřej Krása

I. Formální kritéria	ano	zčásti	ne
1. Naplnění celkového záměru:		X	
2. Metodické a systematické zvládnutí práce		X	
3. Úvod a závěr		X	
4. Autor náležitě vypracoval všechny formální požadavky kladené na diplomovou práci	X		

II. Obsahová kritéria	ano	zčásti	ne
1. Práce prokazuje porozumění autora dané problematice.		X	
2. Myšlenková soudržnost a souvislost textu:		X	
3. Práce se opírá o relevantní prameny a literaturu.	X		
4. Práce s literaturou:	X		
5. Diplomová práce je filosofickým textem:		X	
6. Práce vykazuje prvky vlastního přínosu nebo jedinečnosti zpracování		X	

III. Jazyková a grafická kritéria	ano	zčásti	ne
1. Práce je bez gramatických a stylistických chyb nebo jiných nedostatků (překlepy, nedokončené věty atd.)	X		
2. Práce je psána kultivovaným a odborným jazykem	X		

3. Terminologické zpracování textu		X	
4. Odkazy, citace a poznámkový aparát	X		
5. Citování	X		
6. Grafická kritéria	X		

IV. Použitá literatura

	ano	zčásti	ne
1. kritický a vhodný výběr prvotní literatury a pramenů		X	
2. kritický a vhodný výběr druhotné literatury		X	
3. práce s cizojazyčnou literaturou		X	

V. Podrobné zhodnocení práce

Diplomová práce Dominiky Špičákové si klade za cíl „přiblížit filosofické základy teorie multikulturalismu a následně poukázat na její přednosti a případné nedostatky“ (s. 8). Po úvodním vytyčení cíle práce a stručném nastínění relevantního kontextu autorka představuje teorie multikulturalismu prostřednictvím referátu tří textů: eseje Charlese Taylora *Politika uznání*, na Taylorovův text explicitně navazující eseje Jürgena Habermase *Boje o uznání v demokratickém právním státě*, třetím textem je pak kritika multikulturalismu z pera Giovanniho Sartoriho *Pluralismus, multikulturalismus a přistěhovalci*. V závěru práce pak D. Špičáková rekapituluje výsledky svých zkoumání a přidává krátké zhodnocení multikulturalismu.

Stanovení tématu

D. Špičáková bohužel příliš nerozvádí, proč si zvolila pro přiblížení teorií multikulturalismu právě uvedené tři texty a ne jiné. Dle mého soudu správně uvádí, že Charles Taylor je jedním „z nejvýznamnějších teoretiků multikulturalismu“ (s. 8). Můžeme však podobně charakterizovat i J. Habermase a G. Sartoriho? Proč v předkládané práci není věnována větší pozornost dalšímu z „nejvýznamnějších teoretiků multikulturalismu“ Willu Kimplickovi,¹ případně dalším významným postavám teorií multikulturalismu?² Lze na základě referátů vybraných myslitelů získat adekvátní obraz o filosofických základech multikulturalismu? A pokud nikoli, jakou podobu multikulturalismu získáme skrze referáty právě těchto tří myslitelů?

Představení teorie multikulturalismu

Za nejpodrobnější část diplomové práce považuji její první a nejdelší kapitolu věnující se Taylorovi. Dominika Špičáková v této kapitole pečlivě parafrázuje Taylorovu esej o multikulturalismu a na patřičných místech ukazuje její návaznost na Taylorovy obecnější úvahy z jeho klíčových spisů. I v této zdařilé kapitole se však objevuje

¹ D. Špičáková jeho pozici představí jen velmi stručně v úvodu práce (s. 12–13) a odkáže k ní při diskusi Habermasovy teorie (s. 40).

² V závěru práce autorka uvádí, co z původního plánu nakonec není součástí předkládané diplomové práce, přičemž zmiňuje dvě další vlivné postavy teorií multikulturalismu, M. Walzera a S. Huntingtona (s. 56–57).

negativní rys práce D. Špičákové, který je daleko patrnější ve druhé a třetí kapitole práce. D. Špičáková totiž nemá od textu, jímž se zabývá, patřičný odstup. Práce je tak spíše parafrází primárního textu nežli jeho interpretací. D. Špičáková představuje Taylorovy názory na multikulturalismus stránku po stránce v pořadí, v jakém je Taylor ve své eseji sám uvedl.³ Tradičně pojatá filosofická interpretace by přitom neměla být vedena posloupností *uvedení* myšlenek v interpretovaném díle, ale logikou a posloupností samotné myšlenky/filosofického problému. Filosofická interpretace by tak měla ukázat vnitřní logiku a vztahy jednotlivých částí vykládaného problému bez ohledu na to, v jakém pořadí uvádí sám interpretovaný autor jednotlivé části své myšlenky.

V případě Taylorovy eseje není tento malý odstup D. Špičákové od zkoumaného textu na první pohled příliš patrný, neboť esej sama je dobře strukturovaná a napsaná srozumitelně, a tak postupné procházení textu „stránku po stránce“ reprodukuje i myšlenkovou strukturu díla poměrně věrně. Text J. Habermase, jemuž je věnovaná druhá kapitola práce, je ve svých teoretických pasážích o poznání méně čtenářsky vstřícný. Postupné referování tohoto textu v práci D. Špičákové proto příliš nepomáhá k pochopení složitého textu a ukazuje meze uplatněného přístupu. Velmi patrné je to v kapitole 2.1. diplomové práce, která referuje Habermasovu kapitolu s názvem *Taylorova „politika uznání“*. Habermas v této kapitole kritizuje Taylorovu koncepci multikulturalismu, a z hlediska sledování teorie multikulturalismu by se tak mělo jednat o jednu z klíčových kapitol. D. Špičáková tuto kapitolu však referuje na ploše necelé jedné stránky, a nemůže tak vysvětlit, z jakých důvodů se Habermas staví k Taylorovi kriticky a jak přesně jeho kritika vypadá.⁴

Neznám bohužel Sartoriho knihu *Pluralismus, multikulturalismus a přistěhovalci*, a tak nejsem schopný posoudit věrnost rekapitulace knihy ve třetí kapitole diplomové práce. Z referátu však působí Sartoriho kritika multikulturalismu dosti ploše a nezdůvodněně. Sartori kritizuje multikulturalismus za vytváření izolovaných společenství a viní ho z dezintegrace společnosti, což působí poněkud překvapivě v kontextu Taylorova důrazu na „prolínání horizontů“ a dialog. Z referátu se také zdá, že Sartori nerozlišuje mezi Taylorovým *předpokladem* rovné hodnoty kultur a *přisuzováním* rovné hodnoty všem kulturám (s. 49), na tuto rozlišnost však Taylor klade velký důraz. Opakovaně jsem si proto kladl otázku, proč zařadila D. Špičáková do své diplomové práce právě tuto kritiku multikulturalismu.

Kritika teorie multikulturalismu

D. Špičáková si opakovaně klade za cíl nejen představit teorie multikulturalismu, ale i je kriticky zhodnotit (anotace, s. 8, 55). Zatímco v rámci představení teorie multikulturalismu má sice práce D. Špičákové určité nedostatky, na které jsem poukázal výše, díky poměrně zdařilé kapitole o Taylorovi se však jedná na poměry diplomové práce o uspokojivý text, kritické zhodnocení teorie multikulturalismu je

---

³ Jak je patrné i z pohledu do poznámek pod čarou, kde až na malé výjimky tvoří odkazy na stránky Taylorovy eseje téměř rovnoměrně stoupající číselnou řadu.

⁴ Přibližně stejný prostor věnuje i např. následující podobně rozsáhlé Habermasově kapitole, která ale z hlediska významu pro celkový cíl práce nemá zdaleka takovou důležitost.

značně neuspokojivé. D. Špičáková se kritickému zhodnocení věnuje velmi okrajově v několika málo stručných pasážích. Při kritice neformuluje své stanovisko příliš jasně a své postoje nezakládá na zevrubnější argumentaci proti kritizovaným teoriím, ale v lepším případě se spokojí se stručným referátem cizích polemik. Na s. 35 autorka uvádí, že Taylor „neposkytuje jednoznačné stanovisko, jak v moderní společnosti zajistit rovné uznání všem kulturním identitám a pospolitostem.“ Nevyjasní však, zda a případně proč by toto měl být problém, neboť Taylor nechce zajistit všem kulturám rovné uznání, chce zajistit *předpoklad* rovné hodnoty, který ale musí být následně podroben konkrétnímu zkoumání dané kultury. Na s. 44 autorka tvrdí, že Habermasova koncepce multikulturalismu „je v jisté míře omezená. Vylučuje totiž uznání takových kulturních skupin, jež nepřijímají prioritu ideálu individuální autonomie.“ Nejsem si jistý, že Habermas zmiňovanou pozici zastává, a od kritického zhodnocení bych očekával, že autorka zaujme stanovisko k tomu, zda toto „omezení“ je třeba nějak překonat a případně proč. V samotném závěru práce autorka oceňuje multikulturalismus za „zohledňování kulturních rozdílů“, zároveň ho však kritizuje za „fragmentaci společnosti na uzavřené kulturní celky“, čímž přebírá Sartoriho stanovisko (s. 56). Toto přebrané stanovisko však nepodrobí žádné diskusi: jak se tato Sartoriho kritika vyrovnává s Taylorovou koncepcí prolínání horizontů a důrazem na dialog?

Forma

Práce je psaná kultivovaným jazykem s minimem chyb a překlepů a po této stránce tak více než splňuje nároky na diplomovou práci.⁵

VI. Celkové hodnocení:

Vzhledem ke zvládnuté kapitole o Ch. Taylorovi doporučuji práci k obhajobě. Vzhledem k nejasnému výběru referovaných pozic, nedostatečnému odstupu od referovaných textů a neuspokojivé podobě kritického zhodnocení navrhuji práci hodnotit jako velmi dobrou či dobrou podle průběhu obhajoby.

VII. Otázky k obhajobě:

1. V rekapitulaci Taylorovy eseje zmiňuje D. Špičáková „splynutí hodnotových horizontů“ (s. 33). Domnívám se, že jde o jeden z klíčových prvků Taylorovy koncepce multikulturalismu. V diplomové práci není tento pojem dále vysvětlen, a požádal bych proto autorku u obhajoby, aby tento pojem blíže vysvětlila.
2. Podle Taylora je třeba v konkrétních situacích zvažovat, jestli dát přednost individuálním právům nebo kolektivním potřebám. D. Špičáková se v této souvislosti ptá, „kdy a za jakých okolností máme zvolit jeden či druhý model,“ avšak sama ani nenaznačuje odpověď na tuto případnou otázku. Kdy a za jakých okolností se máme přiklonit k jednomu či druhému?

---

⁵ Velmi řídké chyby: pozn. č. 198 „Německo, jenž“; s. 55 „se proto zaměřují více konkrétní problémy“. Rousseauův citát uvedený v pozn. 51 je zřejmě přebrán z českého vydání Taylorovy eseje, ale není na to odkázáno. Uprímně mne pobavila pozn. č. 206, která je ale výjimkou z jinak poměrně kvalitně zpracovaného poznámkového aparátu.

3. Habermasova kritika Taylora je založená na tvrzení, že uznání kulturních rozdílů je vlastní důslednému uskutečňování individuálních práv. K uznání kulturních diferencí tak podle Habermase není třeba pojem kolektivních identit, který konkuruje subjektivním svobodám. Mohla by D. Špičáková tuto pozici blíže vysvětlit a posoudit, zda je nosná?

V Pardubicích dne 2. 9. 2020

Ondřej Krása